

Samuil Feinberg

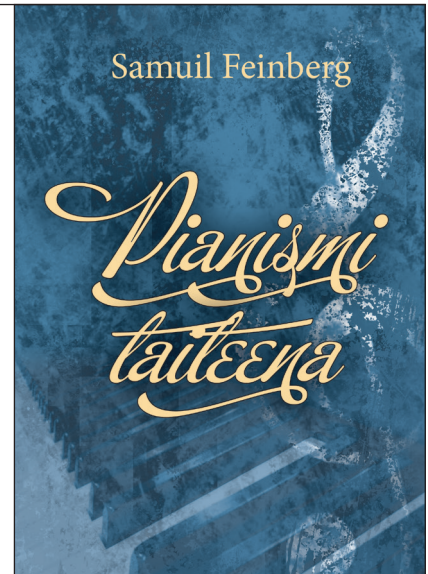
Pianismi taiteena



LECTOR KUSTANNUS OY
Mustankivenkatu 2 E 89
00980 Helsinki
aivo@lector.fi, www.lector.fi

Keväällä 2013 aloimme keskustella pianisteille suunnattujen kirjojen vähyydestä ja laadusta. Esiin nousi Samuil Feinbergin vuonna 1965 julkaistu teos Pianismi taiteena (Pianizm kak iskusstvo), joka vielä nykyäänkin on erittäin pätevä katsaus venäläiseen pianismiin, joka on Suomessa hyvin arvostettua. Venäläinen koulukunta on vaikuttanut monen suomalaisen pianistin soittoon mitä suurimmissa määrin.

Moni suomalainen pianisti on opiskellut Venäjällä/Neuvostoliitossa, ja venäläisen koulukunnan jälki suomalaisessa pianonsoiton opetuksessa on kiistaton. Mutta tähän mennessä ainoa venäjänkielinen pianonsoiton kysymyksiä käsittelevä, suomeksi käännetty kirja on Heinrich Neuhausin Pianonsoiton taide. Se on loistava teos, joka kuitenkin esittelee venäläisen tradition jokseenkin yksipuolisesti. Monet Neuhausin ajatuksista eivät ole enää kovin ajankohtaisia – hänen omat musiikkijuurensa ovat vahvasti romanttisessa pianonsoiton traditiossa.



- **Alkuteos:** Pianizm kak iskusstvo
- **Suomentajat:** Kiril Kozlovsky ja Juhani Lagerspetz
- **Koko:** 145 X 210 mm, sidottu, kovakantinen, 504 sivua
- **Kirjastoluokka:** 78
- **ISBN** 978-952-7040-16-4
- **Ilmestyminen:** 10/2016

Kirjan sisällöstä

Kirjaan sisältyvät seuraavat aihepiirit:

- Johdanto
- Sovitus
- Esittäjän yksilöllisyys
- Säveltäjän merkintöjen rooli
- Ammatillainen ja harrastaja
- Musiikillisen kuvan kaksoiselämä
- Tulkinnan kaksi lajia
- Esittäjän luova vapaus

Tyyli:

- Esityskäytäntöjen muutos
- Beethoven ja Chopin
- Skrjabin
- Konkreettiset ja abstraktit elementit musiikissa
- Weber
- Schumann
- Sergei Prokofjev
- Tyylin etsiminen. Traditio ja tottumus
- Esimerkit
- Virtuositeetti
- Venäläisen pianismin tyyli

Sointi:

- Pianon soinnin erityisyys
- Äänen tuottaminen ja eleet
- Soinnin kontrolli ja liikkeiden säästeliäisyys
- Pianistin liikkeet ja jousisoittimien jousitukset

- Melodinen ekspressiivisyys ja keinot sen saavuttamiseen pianolla

Tekniikka:

- Yleiset tekniset huomiot
- Taistelu hidastavia tendenssejä vastaan
- Ryhmitykset ja lenkit
- Positionaalinen soitto. Sormitukset
- Teoksen työstäminen ja treenaus
- Harjoitus

Pedaali:

- Tavoitteet ja keinot. Käsitteistö
- Jalkapedaali ja pedaali koskettimistolla
- Laulupedaali

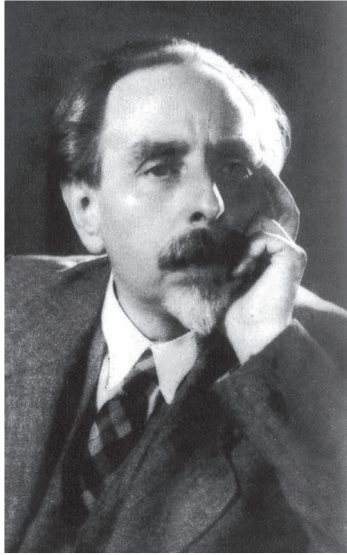
Rytmi ja syke:

- Notaatio ja elävä rytmi
- Kuoro – yhteisöllinen ja yksilöllinen rytmin tulkitseminen
- Pianokonserton muoto
- Esittämisen vapaudesta
- Hyväksyttävien rytmisten poikkeamien rajat
- Vapaan tulkinnan lait
- Etydi – Bachista Lisztiin, Rahmaninoviin ja Skrjabiniin
- Rytmin riippuvuus sykkeestä
- Ajan säilyttämisen periaate
- Tarkoitukselliset rytmiset poikkeamat
- Musiikillinen ja kertomuksellinen aika
- Tilan ja ajan tendenssit musiikissa
- Teema ja johtoihe
- Rytmen pulssin tasapaino
- Harhakäsitykset sykkeestä
- Runo- ja musiikkirytmien perusteet
- Tahdin vahvat ja heikot iskut

Musiikin ja runouden yhteys:

- Musiikin ja runouden vastakkaiset elementit
- Eufonia ja musiikki runoudessa
- Runouden elementtien merkitys pianismissa

Loppusanat



Samuil Feinberg (1890–1962)

Samuil Feinbergin nimi on hyvin tunnettu niin Venäjällä kuin myös muualla maailmassa. Loistava pianisti, säveltäjä ja pedagogi Feinberg oli Neuvostoliiton näkyvimpiä musiikkivaikuttajia 1900-luvun alkupuolella. Pianistina hän tuli tunnetuksi ennen kaikkea **Bachin** ja **Skrjabinin** teosten tulkitsijana; aikalaiset kertoivat, että Feinbergin Skrjabin-soitto oli lähempänä säveltäjän omaa esiintymistyyliä kuin kenenkään muun pianistin. Säveltäjä-Feinberg oli 1910–1920-luvun näkyvimpiä venäläisiä modernisteja – **Prokofjevin**, **Stravinskin** ja nuoren **Šostakovitšin** rinnalla.

Pianismi taiteena -kirja on tutkielma esittävän taiteen teoriasta. Ainutlaatuiseksi kirjan tekee Feinbergin harvinainen kyky nähdä pienetkin yksityiskohdat isojen kokonaisuuksien osina. Hänen kirjassaan pianismin taide näyttäytyy selkeänä, johdonmukaisena systeeminä. Kirjoittajan rohkeat, paradoksaalisetkin johtopäätökset pohjautuvat loogisiin syy-seuraus-suhteisiin.

Hänen pohdintansa ovat ennen kaikkea suuren taiteilijan pitkän elämäntyön tulos – ja sellaisina samanlaisesti sekä yleviä että käytännönläheisiä. Hänen näkemyksensä musiikista ja pianismista on sekä harvinaisen laajakatseinen että yllättävän nykyaikainen. Feinberg välttää venäläisille muusikoille niin tyypillisen romanttiskeskeisyyden, mikä hyvin todennäköisesti johtuu hänen modernistisäveltäjän taustastaan. 2000-luvun Suomessa hänen jo 1960-luvulla julkituomansa ajatukset sopivat täydellisesti suomalaisen musiikkimaailman pluralistiseen avarakatseisuuteen.

Pianismi taiteena -kirja on tutkielma esittävän taiteen teoriasta.

Sointi

PIANON SOINNIN ERITYISPIIRTEITÄ

Jos vertaa eri kielisoittimien ääntuottamistapoja, on havaita, kuinka suuresti ne eroavat toisistaan.

Parhaiten ääntä tuotetaan välittömästi kielä kosketetta. Tässä mielessä harppua on pidettävä ideaalisoituneena, syntyvät niin äänen voimakkuus kuin sävyn vivahteet, äänen tärinä tai äkillinen sammuminen tai akordien voimakkuus.

Viululla soitettaessa soittajan käden ja kielten välissä on, ei vielä puhutta pizzicatosta). Tässäkin tapauksessa kosketus on lähes välitön, koska virtuoosin käden liikkeen erityisominaisuudet välittyvät jousen kautta erinomaisesti. Jousen nopeus ja hienon voima ja laatu, jousen kulma, suunta ja heiluminen, kosketuksen hienot vivahteet sulautuvat koordinoituun yhdeksi momentiksi, joka saa aikaan äänen kieleltä. Tämän lisäksi välikäden sormet koskettavat välittömästi kielä, ja niistä osalta äänen luonne ja väri sekä intonaation tarkkuus.

Näin ei ole asian laita pianoa soitettaessa. Sormella painetaan äänen tuottavan vasaran liikkeen välissä on melko monimutkainen ja työntäjästä, jousista ja suuntaavista osista koostunut mekanismi. Siksi monet musiikin harrastajat (eivät vain harrastajat vaan ammattilaisetkin) katsovat, että pianon äänen väritys on suhteellisesti hyvin rajoitettu monimutkaisesta mekaanisesta johtuen. Painaessaan kosketinta pianisti voi antaa suuremman tai pienemmän nopeuden: tästä riippuu vain soittajan

163

Tekniikka

YLEISIÄ TEKNOLOGISIA HUOMIOITA

Ryhtyessäni käsittelemään eräitä pianotekniikan kysymyksiä on huomautettava, että tarkoitukseni ei ole käsitellä pianonsoiton teknisiä ongelmia kokonaisuudessaan.

Olen usein joutunut toteamaan, että ei ole mahdollista universaalia pianonsoiton teoriaa, sellaista teoriaa, joka kattais kaikkien pianistien työn vaikeuksia.

Pianonsoiton tekniikka on olemukseltaan loputtomasti monimutkainen. Ei olisi väärin sanoa, että jokainen teos, kulloinkin kulloinkin oman erityisen teknisen seikan vuoksi, on omanlaisensa. Pianonsoiton tekniikka on olemukseltaan loputtomasti monimutkainen. Ei olisi väärin sanoa, että jokainen teos, kulloinkin kulloinkin oman erityisen teknisen seikan vuoksi, on omanlaisensa. Pianonsoiton tekniikka on olemukseltaan loputtomasti monimutkainen. Ei olisi väärin sanoa, että jokainen teos, kulloinkin kulloinkin oman erityisen teknisen seikan vuoksi, on omanlaisensa.

Pianististen soittotapojen monimuotoisuus on pianonsoiton tekniikan keskeinen osa. Pianonsoiton tekniikka on olemukseltaan loputtomasti monimutkainen. Ei olisi väärin sanoa, että jokainen teos, kulloinkin kulloinkin oman erityisen teknisen seikan vuoksi, on omanlaisensa. Pianonsoiton tekniikka on olemukseltaan loputtomasti monimutkainen. Ei olisi väärin sanoa, että jokainen teos, kulloinkin kulloinkin oman erityisen teknisen seikan vuoksi, on omanlaisensa.

Lopuksi täytyy huomata, että siirtyminen tyylistä toiseen aiheut-

999

Pianismi taiteena

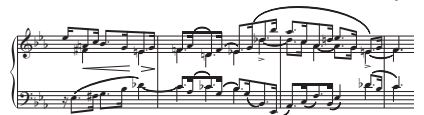
Näitä virtuoosia ylijäämiä ja raskaiden juokstusten kasaumia ei voida pitää orkestraalisen ajattelun ilmentymänä. Pikemminkin niissä jotkin epäonnistuneet tekstuurimenetelmät yhdistyvät keskinkertaisen pianopartituurin keinoin. Keskinkertaisella pianopartituurilla tarkoitetaan sellaista partituuria, jonka kirjoitustavat viittaavat orkesterisointiin, mutta joka ei välitä soinnin koko sävykirjoa eikä sen ydinolemusta.

Esimerkiksi Schumannin tapa käsitellä pianotekstuuria on todella tarkka sekä omanlaisella tavallaan lyhyin ja hienostunut, mutta toisinaan häneltä voi löytää sellaisia keinoja, jotka yhdistävät hänen tyyliä Beethoveniin:

Beethoven: Sonata op. 101



Schumann: Fantasia op. 17



Beethoven ennakoiti Schumannin tyylin luonnetta omissa hienostuneimmissa ilmaisukeinoissaan. Kolmannen sonaatin Adagio-osan kohtia voidaan verrata kirjoitustapoihin, joita Schumann käytti Scherzossa op. 106.

86